

EESTI VABARIIK
HARIDUSMINISTER

17. veebruaril 1926 a.

Nr. 2604
TALLINN

Kõigile koolijuhatajaile.

Palun Teid õpilastele ette lugeda EESTI VABARIIGI 8. aastapäeva pühitsemise aktusel alljärgnevat.

KASVANDIKUD-ÕPILASED.

Koolimajades ei tohi olla täna argipäeva liikumist ega elu. Koolitöö on käest pandud. Mõtted on mujal. Mälestused astuvad üle koolimaja läve ja kutsuvad kooliperet pühapäeva pidama ja pühitsema. . . kui oleks neid saadetud kusagilt ilusamast ilmast. Need on üsna hilised mälestused, väga kaugelt nad ei ole tulnud. Kevadise tormi sekka kaovad nende jäljed, sinna, kus oli Eesti riigi algus, kus sündis meie riik. Sinna ulatuvad mälestused, kust meie rahvas hakkas käima oma eluteed iseseisva rahvana. Ei ole meie riigi algpäevad meelest jõudnud ära minna, suur hulk õpilasiqi mäletab neid selgesti. Ainult pisikesed lapsed, kes esimest talve koolis käivad, ei ole oma silmaga seda näinud, mis siis tehti, kui võideldi elu ja surma pääle meie rahva vabaduse eest. Teistele kõigile võivad mälestused täna jutustada sellest, mis sündis kaheksa aasta eest.

See oli kangelasmeelne heitlemine nutu, lootuse ja pisaratega segamini visatud. Vahel läksid päevad nii raskeks, et kõik seisis kaalu pääl: olla või mitte olla, surra ja jääda võõraste jalgu või võita ja siis elada. Mehi ei olnud enam, keda oleks võinud lahingusse saata, siis anti sõjariist koolilaste kätte ja kästi neil sõtta minna. Poisid läksid, nii mõnugi neist ei olnudki püssi pikkune, aga selle eest põles nende noorte silmis elutuli. Süda peksis valjult ja koolipoisid laulsid sõjameeste laulu. See on karm laul, valjud sõnad on tal, aga noored kodukaitsjad mõistsid lahingu laulu. Mu noored sõbrad, täna võite uhked olla selle üle, et teil juba mälestusi on. Jutustage oma noorematele kaasõpilastele, mis teil meele on jäänud eestlaste vabadussõjast. Kui see mälestuste tagavara ka suu-

rem ei ole kui üks pisar ema silmas, mida teie märkasite siis, kui ta üksi koju jäi ja isa läks sõtta, rääkige julgesti sellest ühest pisarast . . .

. . . Aga mälestustest ei ela noorsugu kuigi kaua, see on õieti v anade kapital, mille protsentidest nad ennast toidavad. Noorte päralt on tulevik, ja meie noored kannavad kord meie tulevikku. Mõni aasta sinna poole ja teil tuleb võtta oma õlgadele kõik raskused ja kõik töö, mis meie õlga surub. Kannate ka vastutust tehtud töö eest nagu meie oleme kannud. Kas teist saab raskuste kandjaid, kas teie ei karda tööd ja vaeva, seda meie vanemate ilusamat elu ehet? See küsimus teeb meile alati muret, see küsimus põleb isa ja ema huultel, nagu palavik, mida raske on kustutada. Aeg oma külma hingeõhuga ei armasta meie tahtmist ja püüdmist, ei hinda meie esivanemate põlist igatsust olla vaba ja olla töötegija kuni surmani. Meile valetatakse, et võõrsil olla kenam ja vabam elada, katsutakse kõrva sisse sosistada vana jutlu kergemast elust ja sarnasest tulevikust, mida saaks ainult maitsta ja juua karika seest rõõmu ning õnne. Niisugust tulevikku ei ole. Kui ta ilus peab olema, see tulevik, mis on peidetud teie kättesse ja meie vanade unenägudesse, siis on tema ehted töö ja raskus, palav armastus oma kodu vastu ja tänu isale ja emale haua põhja. Selle tuleviku jaoks õnnistab Eesti rahvas täna oma õppivat noortsugu.

. . . Vanas Ateena linnas on muistsed templi varemed. Neid varemeid kannavad kivist sambad. Kord kandsid nad uhket hoonet. Neile sammastele on antud inimeste kuju. Saledad inimesed hoiavad hoone raskust oma pää pääl. Sellega on tahtnud vana elutark Kreeka rahvas ütelda, et inimesed on need, kes ehitust kannavad, mitte kivi, mitte kalju, vaid inimene oma sooja südamega, selge mõistuse ja kotka silmaga on ehituste kandja ja tugi, kelle najal seisab tempel, seisavad kodu ja kodumaa. Kivisammas ei ole muud kui kuju, pilt, päris kena pilt, aga ilma südamega

Meil on püha õigus teid, noored sõbrad, näha kord niisugustena, kes tulevad ja astuvad sambaks, kui vanad toed väsisid.

Seda lubadust andke täna oma riigile ja rahvale, seda töötage maksku mis maksab, et teie tahate olla tulevikus toed oma kodule

Kui õige vanal ajal inimesed kaugel hommikumaal üksteisele
truudust vandusid, siis nad tegid seda niiviisi. Vastamisi surusid mehed
oma käe vastu üksteise südant ja lugesid selle juures vandesõnu.

Südamest südamesse pidi minema soov sõna pidada ja mitte
murda

Kui oleks see võimalik, ma annaksin käsu, et tõuseksid täna
tuhanded ja tuhanded noored käed, vajuksid vähe alla poole, rinna kõrgusele
ja vajutaksid ennast siis õrnalt vastu eestlase südant tunnistuseks, et õppiv
noorsugu lubab armastada oma kodumaad kuni surmani. . . . Sarnast
lubamist nähtakse kindlasti igavesest eluriigist, ja säält antakse jõudu
sõna pidada. . . . Jumal kaitsku meie noori. . . .

Jaan Lattik,
haridusminister.

PEM 20793

37.20

PV36

PEDAGOGII
ARHIIVMUUSEL
FOND K 20793